

Ars moriendi (de kunst van het sterven) – van alle tijden, dus ook voor ons

Op maandag 3 november kwamen we met onze Groeigroep opnieuw samen voor onze maandelijkse verdiepingsavond van ons Christelijk geloof. Het thema leek voor de hand te liggen, zo vlak bij Allerheiligen en Allerzielen. Toch hadden we het niet over de herdenking van onze overledenen, maar stonden we stil bij ... onze éigen sterfelijkheid!

Dat kan een lastig onderwerp lijken – dat is een lastig onderwerp –, maar het is een belangrijk en betekenisvol gegeven in onze geloofstraditie. Er zou een 'geschiedenis van het Christendom' te schrijven zijn, alleen al vanuit het spirituele gegeven van de 'ars moriendi', de kunst van het sterven. Meer omschreven zou je moeten zeggen: de kunst van het leven met onze sterfelijkheid, want de 'ars moriendi' gaat over veel meer dan het streven naar 'een goede dood', zoals men het er soms verengd van gemaakt heeft. Wel gaat het er om te zoeken hoe het onontkoombaar feit van onze sterfelijkheid én ons geloof in 'Verrijzenis' mee vorm en kleur mag geven aan ons leven vandaag.

De vraag in onze bijeenkomst was dus geen theoretische (dat doen we in principe niet), maar wel een heel realistische: Welke invloed heeft het op mijn huidige leven te weten dat ik sterfelijk en eindig ben? Wat volgt is geen 'verslag', alleen een sprokkelen van herinneringen aan een bijzonder boeiend gesprek.

"Wat ben ik blij dat het leven eindig is! Stel je voor: eeuwig blijven leven ... Hoe vermoeiend en verlamdend (wat zou je dan nog aanpakken, je hebt toch nog alle tijd!)? Eigenlijk gaat er een soort rust uit van het feit dat elk mens sterfelijk is." Dat was de enigszins verrassende opener. Maar het vergt niet veel onderzoek om vast te stellen dat het eigenlijk wel klopt. Ook dat is een gegeven dat in de ars moriendi steeds weer opduikt: Wie zijn sterfelijkheid ontkent, geraakt overspannen op dit leven. Deze uitspraak wijst er ook ietwat verholen op dat het er dus niet op aan komt om dan maar te verwachten dat ik in 'het leven na de dood' gewoon mijn leven van voor de dood kan verder zetten met de dingen die ik nog niet had kunnen

Wie zijn sterfelijkheid ontkent, geraakt overspannen op dit leven.

doen! Wie deze gedachte aanhangt, blijft eigenlijk het radicaal andere van dat 'leven na de dood' ontkennen.

Zo ongeveer de enige complete zekerheid die we in dit leven hebben, is dat het eindigt. De 'tweede zekerheid' is dat we er geen flauw benul van hebben hoe dat er zal uitzien. Mensen zoeken wel naar woorden en beelden – en wellicht moeten we dat blijven doen – maar uiteindelijk is het maar een onwetend tasten. Op onze dagen spreekt het beeld van de natuur wel aan – en zijn wij geen deel van die natuur? Daar kun je een onophoudelijke transformatie zien. Zelfs een boom die na de winter opnieuw in bloei komt, is niet dezelfde als de vorige lente! Geen enkel blad eraan is het blad van vorige keer! 'Leven' op zich blijkt zich 'eindeloos' te ontwikkelen; de concrete vormen van leven daarbinnen zijn daartoe aan voortdurende transformatie onderhevig. En dat is nódig!, anders evolueert 'het leven' dus niet. Hoe miniem ons

eigen concrete leven dus ook lijkt in dat immense geheel, het is een noodzakelijke schakel in dat geheel!

Dat heeft ook als krachtige consequentie dat élk leven nu, hoe geknakt, klein, kort of beperkt het ook mag lijken in onze mensen-ogen, even waardevol, belangrijk en nodig is! Ook dát stukje leven is noodzakelijk deel van die grote keten.

Mensen die leven mét 'gene zijde' blijken zeer 'verrezen' mensen te zijn, die met een grote innerlijke vrijheid in het leven staan.

Sommigen vertelden over mensen die ze kenden voor wie de dood helemaal geen

'muur' was waar ze tegenaan liepen, maar niet meer dan een soort 'voile', een glimp van een 'overkant', een 'gene zijde', die voor hen even reëel was als 'deze zijde'. Zij leefden/leven met dat 'andere leven' als een soort gezel op hun huidige weg! Fascinerend, inspirerend, want het blijken zeer 'verrezen' mensen te zijn, die met een grote innerlijke vrijheid in het leven staan.

In verschillende varianten kwam ook aan bod: Liefde is toch niet eindig; dus als God Liefde is ... Liefde/God is toch niet gebonden aan fysieke grenzen. Misschien zelfs sterker: misschien zijn de fysieke grenzen van ons lijfelijk bestaan zelfs enigszins belemmerend om Liefde in zijn diepte en breedte (en 'eindeloosheid') te ervaren?! Liefde binnen onze fysieke grenzen kan uiteraard bijzonder mooi zijn, maar welk mooi perspectief ligt dan te wachten als dat niet meer aan die fysieke grenzen gebonden zal zijn? ...

Een bijzondere topic werd het toen we het hadden over 'herinneringen'. Vandaag wordt vaak de uitdrukking gebruikt: We leven voort in de herinneringen van wie ons dierbaar was. Dat is uiteraard waar, en ook dat mag 'effect' hebben op ons leven vandáág: Misschien kunnen we wat vroeger dan ná het sterven van iemand zeggen hoe belangrijk ze voor ons zijn en welke betekenisvolle herinneringen we van hen meedragen!

Maar hierbij dook ook een delicate bedenking op: En wat als niemand ons herinnert? Voor nogal wat mensen is dat vrijwel meteen het geval, en voor ongeveer iedereen (behalve voor wie de geschiedenisboeken haalt) is dat na hooguit twee generaties zo! Als je die 'herinnering' smal ziet – wat spontaan meestal gebeurt – dan is ook dat 'verder leven' maar heel erg beperkt. Maar van daar kwamen we op de enigszins verrassende gedachte dat 'herinneringen' niet alleen maar de letterlijke feitjes omvatten, maar ook de genen die ik met al mijn voorouders deel.

We 'kennen/herinneren' die mensen niet, maar wij dragen ze wel in ons leven mee! Ik ben maar 'ik' dankzij die 'eindeloze' keten aan mensen. En dat gaat nóg breder dan mijn genetische voorouders. Ook al die andere mensen die er mee voor hebben gezorgd dat mijn leven de inhoud en vorm hebben gekregen die het heeft – ook dus al van eeuwen ver! – maken deel uit van mijn 'herinneringen'. (Op de avond zelf is het woord niet gevallen, maar nu komt het in mij op: Hebben we het hier niet over wat er bedoeld wordt met 'de gemeenschap van de heiligen'?)

En dus is 'dankbaarheid' misschien het meest logische antwoord dat wij kunnen geven op ons eindige leven! Dankbaarheid, die tegelijkertijd ook verantwoordelijkheid oproept. Wat zou het een 'goede dood' zijn als wij in dankbaarheid konden sterven en vaststellen dat wij onze verantwoordelijkheid om te leven en dat leven door te geven (zoveel meer dan fysiek) helemaal hebben geleefd! Iets om vandaag mee te beginnen dus ...

